

زیست‌بوم کارآفرینی دانشگاهی در کشاورزی
چارچوبی برای مهندسی نهادی پژوهش، فناوری و
آموزش عالی نوآفرین

تالیف:

دکتر غلامحسین عبدالله‌زاده

دکتر محمدشریف شریف‌زاده

سرشناسه	:	عبدالهزاده، غلامحسین، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	:	زیست بوم کارآفرینی دانشگاهی در کشاورزی: چارچوبی برای مهندسی نهادی پژوهش، فناوری و آموزش عالی نوآفرین / تألیف غلامحسین عبدالهزاده، محمدشریف شریفزاده.
مشخصات نشر	:	گلستان: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۴۰۷ص: جدول، نمودار.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۲-۲۶-۷
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
عنوان دیگر	:	چارچوبی برای مهندسی نهادی پژوهش، فناوری و آموزش عالی نوآفرین.
موضوع	:	کارآفرینی Entrepreneurship
موضوع	:	کشاورزی - نوآوری Agricultural Innovations
موضوع	:	زیست-بوم-کسب و کار آفرینی Entrepreneurship- Enterprise Development Ecosystem
موضوع	:	سرمايه - انسانی Human Resources
موضوع	:	آموزش عالی - ایران - برنامه ریزی Higher Education - Iran - Planning
شناسه افزوده	:	شریف، محمدشریف، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	:	دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
رده بندی کنگره	:	۱B
رده بندی دیویی	:	۰۴/۳۳۸
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۰۹۵۶۲۱

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

نام کتاب: زیست بوم کارآفرینی دانشگاهی در کشاورزی: چارچوبی برای مهندسی نهادی پژوهش، فناوری و آموزش عالی نوآفرین
University Entrepreneurship Ecosystem in Agriculture: A Framework for Institutional Engineering of Innovative Research, Technology and Higher Education

تألیف: دکتر غلامحسین عبدالهزاده- دکتر محمدشریف شریفزاده (هیأت علمی دانشکده علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان)
داوری علمی: دکتر لیلا صفا (عضو هیأت علمی دانشگاه زنجان)- دکتر سعید غلامحسین (عضو هیأت علمی دانشگاه لرستان)
ویراستاری: دکتر مهنوش شریفی

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

نوبت چاپ: اول

مشخصات ظاهری: ۴۰۷ ص

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

سال نشر: ۱۳۹۹

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۲-۲۶-۷

چاپ: نوری

امور توزیع و فروش: گرگان، میدان بسیج، پردیس جدید، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان
کدپستی: ۴۹۱۸۹-۴۳۴۴۴
تلفن و نمابر: ۰۱۷-۳۲۴۳۷۶۱۳

فهرست مطالب

پیش گفتار.....	۱
۱ زیست بوم کسب و کار آفرینی در کشاورزی.....	۵
مقدمه.....	۵
مفهوم زیست بوم کسب و کار آفرینی.....	۶
ارکان و عناصر شاکله زیست بوم کار آفرینی.....	۸
زیست بوم کسب و کار آفرینی در کشاورزی.....	۱۱
زیست بوم کار آفرینی دانشگاهی.....	۱۹
همگرایی زیست بوم های کسب و کار، دانش و نوآوری در زیست بوم کار آفرینی دانشگاهی.....	۲۸
ماریج های چندگانه نوآوری به عنوان مبنای نظری زیست بوم کار آفرینی دانشگاهی.....	۳۱
آیا کار آفرینی گرایی و کار آفرینانگی دانشگاه ها نوعی گذار پارادایمی است؟.....	۳۶
در جستجوی دستور کار جدیدی برای بازیابی هویت و مشروعیت (رو به زوال) دانشگاه بسان یک نهاد اجتماعی.....	۴۰
در نقد "دانشگاه ایرانی".....	۴۸
آسیب شناسی کار آفرین گرایی در "دانشگاه ایرانی".....	۵۷
زیست بوم کار آفرینی دانشگاهی بسان چارچوبی برای مهندسی نهادی دانشگاه در پیشبرد توسعه کار آفرینی.....	۶۶

۲	توسعه آموزش کسب و کار آفرینی در کشاورزی	۷۱
۷۱	مقدمه	۷۱
۷۴	آموزش کشاورزی: برداشتی سیستمی	۷۴
۷۹	آموزش عالی کشاورزی در چالش	۷۹
۷۹	نگاهی اجمالی به نقش آموزش عالی کشاورزی بسان عامل توسعه	۷۹
۸۲	بیکاری و اشتغال دانش آموختگان و کار آفرینی گرایی دانشگاه‌ها	۸۲
۹۲	گسترش آموزش عالی کشاورزی در کشور: مسئله‌زا یا راه‌حل مسئله توسعه کشاورزی	۹۲
۹۹	خط مشی کلی کشور پارادایمی در نظام آموزش کشاورزی بسان راه‌حل	۹۹
۱۰۵	جهت‌گیری کار آفرینانه آموزش عالی کشاورزی	۱۰۵
۱۰۸	کارکردها و اهداف آموزش کار آفرینی	۱۰۸
۱۱۲	بازنگری کارکرد آموزش کسب و کار آفرینی در راستای اجتماعی شدن کسب و کار آفرینان	۱۱۲
۱۲۲	چیدمان‌ها و سناریوهای آموزش عالی کار آفرینی در کشاورزی	۱۲۲
۱۳۸	نظام آموزش عالی کشاورزی کار آفرینانه: الزامات و نشانگرها	۱۳۸
۱۳۹	رویکرد و فلسفه آموزش کار آفرینی	۱۳۹
	توسعه روش‌شناسی آموزش کار آفرینی: بکارگیری روش‌های عملی تدریس تسهیل‌گر یادگیری	
۱۴۵	کار آفرینانه	۱۴۵
۱۵۲	آیا آموزش عملی به تنهایی برای "مهیا سازی کار آفرینانه" کافیست؟	۱۵۲
۱۵۵	بهره‌گیری از بوم کسب و کار و بوم ناب برای ایده‌پردازی کار آفرینانه	۱۵۵
۱۵۹	برنامه‌ریزی آموزش کار آفرینی	۱۵۹
۱۶۳	قابلیت‌ها و صلاحیت‌های کار آفرینانه فراگیران و دانش آموختگان کشاورزی	۱۶۳
۱۶۹	پژوهش درباره آموزش کار آفرینی	۱۶۹
۱۷۱	توسعه حرفه‌ای برای آموزش کار آفرینی کشاورزی	۱۷۱
۱۷۵	دست‌اندرکاران و ذینفعان آموزش عالی کار آفرینی در کشاورزی	۱۷۵
	ترویج فرهنگ کار آفرینی؛ ساماندهی خدمات آموزشی فوق برنامه با موضوع کار آفرینی و کسب و کار	
۱۷۶	در دانشگاه	۱۷۶

ظرفیت سازی، پشتیبانی و توسعه نهادی برای آموزش کارآفرینی در سطح دانشگاه؛ توسعه امکانات و زیرساخت ها، مدیریت و توسعه نهادی آموزش کارآفرینی.....	۱۷۸
اشتغال پذیری دانش آموختگان به عنوان شاخصی برای ارزشیابی عملکرد آموزش کارآفرینی در دانشگاه ها.....	۱۸۵
الگوی مفهومی آموزش رفتار فرصت در کارآفرینی.....	۱۹۱
همگرایی کیفیت و کارآفرینی در آموزش عالی کشاورزی.....	۲۰۰

۳ کارآفرینی فناورانه مبتنی بر تجاری سازی دانش در زیست بوم کارآفرینی دانشگاهی

.....	۲۱۳
مقدمه.....	۲۱۳
مفهوم کارآفرینی دانشگاهی و رشد کارآفرین.....	۲۱۷
مفهوم و شیوه های کارآفرینی دانشگاهی و تجاری سازی تحقیقات دانشگاهی.....	۲۱۹
کارآفرینی دانشگاهی در چارچوب زیست بوم کارآفرینی.....	۲۳۰
تجاری سازی تحقیقات دانشگاهی: راهبردی برای کارآفرینی فناورانه دانشگاه ها.....	۲۳۷
تجاری سازی فناوری های نرم.....	۲۴۸
تعیین کننده های کارآفرینی و تجاری سازی تحقیقات دانشگاهی در کشاورزی.....	۲۵۵
چالش های حرفه ای اعضای هیات علمی در توسعه کارآفرینی دانشگاهی.....	۲۵۹
پیشبرنده ها و بازدارنده های کارآفرینی دانشگاهی در کشاورزی.....	۲۷۱
مدیریت مالکیت فکری برای پیشبرد کارآفرینی دانشگاهی مبتنی بر تجاری سازی تحقیقات.....	۲۷۷
مفهوم دارایی فکری.....	۲۷۷
مفهوم و کارکرد مالکیت فکری.....	۲۸۱
مبانی و ملزومات مدیریت مالکیت فکری.....	۲۸۹
ارایه چارچوبی برای واکاوی تطبیقی مدیریت دارایی فکری در دانشگاه ها.....	۲۹۷
ارزیابی فعالیت های تجاری سازی تحقیقات و کارآفرینی دانشگاهی.....	۳۰۱
کارآفرینی فنی: توسعه کسب و کار بر مبنای فناوری و دانش فنی.....	۳۱۳
هم افزایی فناوری و کارآفرینی در فرآیند کارآفرینانه فناورانه دانشگاهی.....	۳۲۲

۴	توسعه برند دانشگاهی در آموزش عالی کشاورزی: در جستجوی یک الگوی مفهومی
۳۳۳	جامع.....
۳۳۳	مقدمه.....
۳۳۵	اهمیت و ضرورت توسعه برند دانشگاهی.....
۳۳۸	چارچوب مفهومی توسعه برند دانشگاهی.....
۳۴۰	برندسازی و تصویر برند دانشگاهی.....
۳۴۲	نقش تجربه خدمات دانشگاهی در تصویر برند دانشگاهی.....
۳۴۴	مفهوم تشخیص هویت برند در آموزش عالی.....
۳۴۴	سابقه تشخیص هویت برند دانشگاه.....
۳۴۵	پیامد هویت برند.....
۳۴۶	عناصر اصلی توسعه برند.....
۳۵۱	مولفه‌های شکل دهنده و عوامل موثر بر برند دانشگاهی.....
	الگوی مفهومی برآمده از یک پژوهش موردی پدیدارشناسانه برای توسعه برند دانشگاهی در آموزش
۳۵۹	عالی کشاورزی.....
۳۶۹	ملزومات مدیریتی برای توسعه برند دانشگاهی.....
۳۷۵	منابع و مآخذ.....

پیش‌گفتار

جهان در دهه‌های اخیر شاهد رخداد تحولات و دگرگونی‌های گسترده‌ای در عرصه دانش و فناوری و توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها بوده است. این دگرگونی‌ها روی هم رفته برآیند عصر جدیدی از توسعه را در پی داشته که اصلاً افساد مبتنی بر دانش نامیده می‌شود. از منظر اقتصاد دانش‌محور، ترکیب و تلفیق دانش و نوآوری در فناوری‌ها، سبب‌ساز نوعی هم‌افزایی ارزش‌افزا در زنجیره‌های تولید و بازار می‌شود و موجبات دستیابی به ارزش‌افزوده، بهره‌گیری از مزیت نسبی و تسهیل کارآفرینی و نوآوری را فراهم می‌آورد. اساس و هسته اصلی اقتصاد و توسعه دانش‌بنیان، سرمایه انسانی دارای ظرفیت تولید بهره‌ورانه، کارآفرینی و نوآوری و توانایی بهره‌گیری از دانش و فناوری و مهارت‌های مدیریتی است. جامعه علمی و نخبگان حد اعلای این سرمایه انسانی و اجتماعی را در پیشبرد کارآفرینی مبتنی بر دانش به شمار می‌روند. به عبارت دیگر، کارآفرینی محمل و مجرای برای عملیاتی نمودن نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه دانش‌بنیان و تحقق جامعه دانایی‌محور محسوب می‌شود. در این بین، کارآفرینی، یک کارکرد یا رویکرد کارکردی و دانشگاه یک کارگزار دانشی و توسعه دانش‌بنیان، یک فرآیند یا جریان همه‌جانبه و پویا در همه حوزه‌ها از جمله کشاورزی و منابع طبیعی به شمار می‌رود. در چنین شرایطی از نظام آموزش عالی کشاورزی منابع طبیعی کشور و نهادهای مرتبط انتظار می‌رود حرکت نهادمند و راهبردی را برای توسعه کارآفرینی از طریق سه کارکرد محوری آموزش و پرورش دانش‌آموختگان کارآفرین، تولید و رسانش تجاری و ارزش‌افزای دانش و فناوری و نیز ترویج کارآفرینی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی ایفا نمایند. با وجود آشکاربودن ضرورت چنین رسالتی، در عمل شواهد آشکاری نظیر بیکاری پرشمار دانش‌آموختگان کشاورزی و منابع طبیعی، نرخ پایین کارآفرینی دانشی و فناوری‌ها در این حوزه و نیز ضعف روحیه، فرهنگ و ارزش‌های کارآفرینانه در بین کنشگران و ذینفعان بخش

کشاورزی و منابع طبیعی گویای وجود نقصانی در کارکرد توسعه‌ای نظام آموزش عالی کشاورزی و منابع طبیعی کشور است که تداوم آن از یک سو موجب دامن زدن به کلاف سردرگم توسعه‌نیافتگی این بخش‌ها از یک سو و هدررفت منابع و سرمایه‌های اختصاص یافته و فرصت‌های از دست رفته از سوی دیگر می‌شود. در چنین شرایطی رشد کمی عرضه‌مدار آموزش کشاورزی و منابع طبیعی و دل‌پستن فریبناک به نشانگرهای کمی کلیشه‌ای نظیر تعداد موسسه، رشته دایر شده و دانش‌آموختگان و نظایر آنها نه تنها دوا و مرهمی برای دردهای این بخش نخواهد بود بلکه باعث بحرانی‌تر شدن مسئله هم خواهد شد.

این کتاب اگرچه ضرورت پیشبرد تغییر متوازن و هماهنگ در نظام مدیریت و حکمرانی توسعه پایدار بخش کشاورزی با بهره‌گیری از انرژی دانش و نیروی محرکه کارآفرینی در قالب یک چارچوب سیستمی در چهار فصل نگاشته شده است. فصل اول که نقش زمینه‌سازی مفهومی را برای سایر فصل‌ها دارد، به تعریف و تبیین زیست‌بوم کارآفرینی به عنوان رویکرد سیستمی به کسب و کارآفرینی در کشاورزی اختصاص یافته است. زیست‌بوم کارآفرینی و نوآفرینی ارایه‌دهنده چارچوبی برای مهندسی نهادی در بخش کشاورزی است. یکی از مباحث اساسی زیست‌بوم کسب و کارآفرینی در بخش کشاورزی، آموزش و پرورش نیروی انسانی کارآفرین است که در سطح عالی، این کارکرد بر عهده نظام آموزش عالی است. این موضوع در فصل دوم با عنوان آموزش کسب و کارآفرینی در کشاورزی شرح داده شده است. یکی از محورهای اساسی پیشبرد کارآفرینی در بخش کشاورزی، بهره‌گیری از دانش و فناوری در قالب کارآفرینی دانشگاهی و فناورانه است. فصل سوم با عنوان کارآفرینی فناورانه در زیست‌بوم کارآفرینی دانشگاهی به موضوع کارآفرینی مبتنی بر دانش و فناوری در بخش کشاورزی پرداخته است. در فصل چهارم موضوع برندسازی یا توسعه نامان دانشگاهی که ارتباط نزدیکی با جریان کارآفرینی‌گرایی دانشگاهی دارد، مورد بحث قرار گرفته و یک الگوی مفهومی بر پایه پژوهش‌های کیفی نگارندگان ارایه شده است.

در سراسر کتاب، جهت انسانی‌تر و زنده‌تر نمودن متن، برگزیده‌ای از آموزه‌های حاصل از تجربه زیسته نویسندگان در زمینه آموزش، پژوهش، امور مدیریتی، و عملی کسب و کارآفرینی روایت شده و در مواردی، سبک نوشتار محاوره‌ای به خود گرفته است. علاوه بر تشریح مبانی نظری و مفهومی با بهره‌گیری از منابع روزآمد معتبر، اتخاذ رویکرد تحلیلی سبب ارزش‌افزایی مفهومی (Conceptually value added) در طرح و تدوین مباحث مندرج در این کتاب شده است. بدین منظور، جهت به تاویل‌رسانی بهتر مضمون و منظور نگارندگان، تعدادی مفهوم آستانه‌ای (Threshold Concepts) نظیر کسب و کارآفرینی، کسب و کار خیز،

اجتماعی شدن کسب و کارآفرینان، وجدان کارآفرینی، شعور کارآفرینی، دانشگاه ایرانی، وظیفه تکاملی نهادی و نظایر آن خلق شده است.

نویسندگان سیاست‌گذاری خود را از تمامی بزرگوارانی که در فرآیند انتشار این کتاب مشارکت داشتند، از جمله اعضای محترم شورای نشر، مدیریت و کارکنان مرکز نشر دانشگاه (بویژه آقای دکتر پهلوانی و آقای دکتر شیخی) که به ارزیابی اولیه، تایید و تامین مالی هزینه انتشار کتاب از منابع دانشگاه و پیگیری امور اجرایی آن همت گماشتند، داوران گرامی - سرکار خانم دکتر لیلا صفا عضو محترم هیات علمی دانشگاه زنجان و جناب آقای دکتر سعید غلامرضایی عضو محترم هیات علمی دانشگاه لرستان - که با بازخوانی و ارائه نظرات اصلاحی در چند مرحله به بهبود ساختار و محتوای کتاب کمک شایانی نمودند، سرکار خانم دکتر شریفی که رحمت و ویرایش علمی کتاب را عهده‌دار شدند، اعلام می‌دارند. در تکمیل نوشتار پیش‌رو، خوانندگان فروتنانه به عنوان بنده اثر دیگر از مولفان که بیشتر در زمینه توسعه کارآفرینی منتشر شده است، دعوت می‌شوند. همچنین، واهش است خوانندگان گرامی با نقد و نظر خویش راهگشای بهبود این اثر در ادامه کار باشند.

غلامحسین عبدالعزاده

محمد شریف شریف‌زاده

دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

دانشیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان